

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:32
sssjournal.com

pp.1706-1711
ISSN:2587-1587

2019 / April / NİSAN
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 23/02/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/04/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.04.2019

DÖRDÜNCÜ DALGA FEMİNİZM ÜZERİNE

ABOUT THE FOURTH WAVE FEMINISM

Psikolojik Danışman, Hacı ÖZDEMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı, nefier55@gmail.com, Samsun/TÜRKİYE

Yüksek Lisans Öğrencisi, Duygu AYDEMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı, duygumbs@gmail.com,, Samsun/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1368>

Reference : Özdemir, H. & Aydemir, D. (2019). "Dördüncü Dalga Feminizm Üzerine", International Social Sciences Studies Journal, 5(32): 1706-1711.

ÖZ

Feminizm en temel anlamıyla kadınların toplumsal ve siyasal düzlemde erkeklerle aynı haklara sahip olmasını savunan bir harekettir. Geçmişten günümüze feminizmi dört dalga üzerinden değerlendirmek mümkündür. Her bir dalga bir önceki dalganın içerdiklerini kapsamakla beraber o dönemdeki toplumun yapısına uygun yeni söylemlerle gelişmiştir. Birinci dalga feminizmin siyasal anlamda, ikinci dalga feminizmin ise çalışma ve toplumsal yapıda eşitlik arayışı içinde olduğu söylenebilmektedir. Üçüncü dalga feminizm ırk, kültür, sınıf, din, renk, etnik köken bazında farklı kadınlarında farklı sorunları olduğu üzerine eğilmektedir. Son olarak dördüncü dalga feminizm, daha çok internetin yaygınlaşmasıyla gün yüzüne çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı feminizmin geçirdiği dalgalara kısaca değinerek günümüz içerisinde ideolojisi belirlenen ve belirlenmeye devam eden dördüncü dalga feminizmin internet üzerindeki gelişimini ortaya koymaktır. Sonuç olarak, dördüncü dalga feminizmin internet üzerinden gelişiminin sosyal ağlar üzerinden devam ederek gelişeceği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, feminizm dalgaları, dördüncü dalga feminizm, internet, sosyal ağlar

ABSTRACT

Feminism is a movement which advocates that women have the same rights as men on a social and political level. It is possible to evaluate feminism from past to present through four waves. Each wave includes the contents of the previous wave, but then developed according to the structure of society developed with new discourses. It can be said that the first wave of feminism is in the political sense, and the second wave of feminism is in the search for equality in the working and social structure. The third wave focuses on feminism in different women on the basis of race, culture, class, religion, color, ethnicity. Finally, the fourth wave feminism is more common with the spread of the internet. During this period, women's groups focus on the movement of activism through social networks. The aim of the study is to reveal the development of the fourth wave feminism which is determined by the ideology in the present day and continues to be determined. Finally, It seems that the fourth wave of feminism has been strengthened by continuing its development over the internet through social networks.

Keywords: Feminism, waves of feminism, the four wave feminism, internet, social networks

1.GİRİŞ

Modern feminizmin üç aşamasından bahsetmek yaygındır; ancak, bu üç dalganın nasıl karakterize edileceği konusunda bir fikir birliği yoktur. Feminizmin birinci, ikinci, üçüncü ve yakın geçmişte dördüncü dalgası olarak ifade edilen dalgalar bir metafor olarak kullanılmış, feminizm tarihinin sınırlarının, çerçevesinin ortaya konulmasında önemli bir yöntem olmuştur.

Dalga metaforu indirgeyici olabilmektedir. Her feminizm dalgasının, aslında feminizmin tarihindeki tartışmaların içinde farklı fikirlerin tarihi olduğu ve tek bir birleşik gündeme sahip monolit bir yapıda olduğu söylenebilir. Gerçekte her bir dalga arasında oldukça güçlü bir süreklilik vardır ve hiçbir dalga bir monolit olmadığından, bir dalgada moda olan teoriler genellikle bir önceki veya bir sonraki dalganın hazırlayıcısı veya besleyicisidir. Fakat dalga metaforu feminizmin tarihini, nereden geldiğini ve nasıl geliştiğini anlamak için elimizdeki en iyi araçtır ve feminizm hakkında nasıl konuşacağımızın temel bir parçasıdır (Grady, 2018). Bu noktada dördüncü feminizm dalgasına geçmeden önce ondan önceki dalgalara değinmek yerinde olacaktır.

Feminizm dalgalarını yukarıda bahsedilen sebeplerle keskin bir biçimde tarihi zaman dilimlerine ayırmak çok kolay görünmemektedir. Lakin yine feminizm tarihini daha iyi anlayabilmemiz adına kimi araştırmacı, aktivistler tarafından zaman dilimi belirlemeleri yapılmıştır. Jennifer Baumgardner (2011); birinci dalgayı 1840-1920, ikinci dalgayı yaklaşık 1960-1988, üçüncü dalga 1988-2010, dördüncü dalga yaklaşık 2008 ve ilerisi olarak zaman dilimi belirlemesinde bulunmuştur.

Literatürde ortaya konan dalgalara ek olarak Jennifer Baumgardner ‘Dalga Sıfır’ı ortaya atmıştır. Dalga Sıfır’a argüman olarak Seneca Falls kadınlarını ve Christine de Pisan’ın kitaplarını kullanmaktadır. 1848’de Seneca Falls kadınların kurtuluş toplantısından beş yüz yıldan daha uzun bir süre önce, Amerika Birleşik Devletleri olarak adlandırılacak olan toprak parçası üzerinde, Iroquois ve Cherokee klan anneleri kimin başa çıkacağına karar vermiş ve savaş stratejisi, erkek ve kızların kim olacağına karar vermiştir. Eşit bir eğitim verilmiş ve kadınların doğurganlıkları ve çocukları üzerinde kontrolleri olmuştur. O sırada gelişen yaklaşık beş yüz Kızılderili kabilesinin birçoğu, Kristof Kolomb’un tesadüfi gelişinden sonra yok olacak bir eşitlikçi toplum örneği vermiştir. 1405’te Parisli bilgin Christine de Pisan, Fransa’daki Bayanlar Şehri Kitabı’nı yayınladı. Tarih boyunca, ataerkilliğe meydan okuyan kadınların Fransa’da hüküm sürdüğünü ve kadınların tamamen insani hak ve isteklerini ifade ettiklerini savunmuştur (Baumgardner, 2011).

Feminizmin birinci dalgası, köleliği kaldırma hareketinden filizlenmiş ve hareketin savunucuları köleliğe karşı çıkmalarının ahlaki sorumlulukları olduğuna inanmışlardır. Bu harekette aktif olan kadınlar, kısa süre sonra, kadınlar olarak, siyah erkeklerin sahip olması için ajite ettikleri haklara sahip olmadıklarını keşfetmiştir. Kadınlar, kendi bilinçlerini, organizasyon becerilerini ve felsefi şablonlarını kendilerine uygulamış ve mücadele etmişlerdir (Baumgardner, 2011). Birinci dalga temel olarak 1848 Seneca Şelalesi kongresi ile başlamıştır. Lucretia Mott ve Elizabeth Cady Stanton tarafından organize edilen birleşimde yaklaşık 200 kadın, “kadınların sosyal, medeni ve dini durumları ve haklarını” tartışmak için New York’taki bir kilisede buluşmuştur. Katılımcılar şikâyetlerini tartışmış ve aralarında belirli eşit haklar gerektiren 12 kararın bir listesini çıkarmışlardır. Listede yer alan kadınların talep ettiği oy kullanma hakkı çokça eleştirilmiştir. Birinci dalga hareketin üyeleri radikal hedefler geliştirmiştir. Mücadelelerini kadınların sadece oy hakkı kazanması için değil, aynı zamanda eğitim ve istihdama eşit fırsatlar ve mülk sahibi olma hakkı elde etmesi için de yapmışlardır. Mücadeleler sonucunda 1920’de kadınların oy hakkını elde etmesinin en önemli etkeni olmuşlardır (Grady, 2018). Bu feministler kültürü değiştirmiş, kıyafet reformunda liderlik yapmış, doğum kontrolü savunmuş ve kadınlara mülk edinme, boşanma, eğitim alma, gelirlerini ve miras alma haklarını koruyarak çocuklarının velayetlerini ellerinde tutacakları bir dünyanın zeminini hazırlamışlardır (Baumgardner, 2011).

İkinci dalga 1960'larda başlamış ve 90'lı yıllara devam etmiştir. Bu dalga, savaş karşıtı ve medeni haklar hareketleri ve dünyadaki çeşitli azınlık gruplarının artan kişisel bilinci bağlamında ortaya çıkmıştır. *Yeni Sol*¹ yükselişe geçmiş ve ikinci dalganın sesi gittikçe radikal hale gelmiştir. Bu aşamada cinsellik ve üreme hakları baskın konular olmakta ve hareketin enerjisinin çoğu cinsiyetten bağımsız olarak toplumsal eşitliği güvence altına alan *Eşit Haklar Değişikliği Anayasasına* geçmeye odaklanmıştır (Rampton, 2015). 1960 ve sonrasında Batı ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen büyük toplumsal değişimlerden kaynaklanan kadınların işgücüne katılımı ve refahın artması gibi temel toplumsal değişimler, toplumsal cinsiyetin toplumdaki rollerini sorgulayan büyük bir toplumsal bilinç hareketini zorunlu kılmıştır. Başlıca edebiyat eserleri, algılanan geleneksel cinsiyet rollerini sorgulamaya ve bu rollerin kadınlar üzerinde yarattığı sosyal sorunları ortaya koymaya başlamıştır. Feminizmin daha genel ve radikal unsurları olarak genişleyen ikinci dalga feminist hareketi içinde iki hareket ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi toplumu içten değiştirmek için çalışırken, yasaları ve sosyal baskıyı kullanırken, diğeri, radikal hareket ise, toplumun hiyerarşik ve ataerkil doğasının asıl sorun olup olmadığını temelden sorgulamıştır (Valadez and Lambrecht, 2019).

1990'lı yıllarda filizlenen üçüncü dalga feminizm, ilk iki feminizmin kadınlar lehine elde ettiği kazançları takdir ederek bu kazançların yeterli olmadığını, kadınlara karşı kalıplaşmış klişelerden kurtulmak için daha fazla değişiklik yapılması gerektiğini savunmuştur. Bu dalga hareketi yasalara ve politik sürece daha az, bireysel kimlik üzerine daha fazla odaklanmıştır. Kadınların birçok farklı renk, etnik köken, millet, din ve kültürel geçmişe sahip olduğu gerekçesinden yola çıkarak ideolojilerini belirlemiştirler. Evrensel bir kadın kimliği olduğu fikrine ve üst-orta sınıf-beyaz kadının deneyimini aşırı vurgulayan söylemlere karşı çıkmışlardır. Feminizmin ne olduğu ve ne olabileceğine dair kendi kimliklerini kendi inanç sistemlerine dahil ederek kadınların kendileri için feminizmi tanımlamasına izin verdiğine işaret etmişlerdir. Erkek/kadın ya da heteroseksüel/homoseksüel çiftler gibi dilin ikili kavramsal kullanımını baskın grupların gücünü korumak için yaratılmış yapay yapılar olarak görmüşlerdir (Fisher, 2013). İkinci dalga feminist ideoloji temel olarak mutlak eşitlik isterken, üçüncü dalga feminist ideoloji farklılıkların değerli ve önem arz eden bir durum olduğuna inanmışlardır. Bu uğurda yapılan kadın hareketlerinin kısmi grupların dâhilinden çok, geniş bir tabana yayılmasını istemekteydiler. Bununla birlikte, toplumsal bir dönüşümü sağlayacak, bilinçlenmeyi arttıracak her türlü aktivitenin ve özellikle eğitimin yaygınlaşmasına önem vermekteydiler. (Heywood ve Drake, 1997). Üçüncü dalga feminizm ideologları genellikle toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, etnisite, cinsellik, milliyetçilik, siyaset, iktisat vb. konuları ele almış ve bu olguları feminist bir bakış açısıyla teorikleştirmeye çalışmışlardır (Taş, 2016). Tüm bu konularda toptancı bir bakış açısını reddederek bireysel kimliklere inmeye çalışmışlar ve kadınların dünya genelinde sorunlarının ortak olmadığını, farklı yerlerde farklı kültürlerde yaşayan kadınların farklı sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak kimi araştırmacılar üçüncü dalga feminizmi post-feminizm olarak da adlandırmışlardır.

Feminizmin ilk üç dalgası ardından günümüz içerisinde şekillenmekte olan dördüncü bir feminizm dalgası silüette görülmektedir. Dördüncü dalga şu an yaşadığımız dönem içerisinde biçimlenerek hakkında çeşitli görüşler sunulmaktadır (Rampton, 2015). Bu noktada dördüncü dalgaya yönelik yazılıp çizilenler sürekli değişmekte olduğu için keskin sınırlarla çerçevelenmiş ideolojisini şu an için ortaya koymak pek mümkün gözükmemektedir. Lakin dördüncü dalga hakkında ileri sürülen fikirleri ortaya koymak feminizm tarihinin dolayısıyla da kadınlık ve erkeklik hallerinin, sorunlarının nereden nereye gittiğini anlamak adına isabetli olacaktır. Bu çalışmanın amacı feminizmin geçirdiği dalgalara kısaca değinerek günümüz içerisinde ideolojisi belirlenen ve belirlenmeye devam eden dördüncü dalga feminizmin internet üzerindeki gelişimini ortaya koymaktır.

¹ Yeni sol, farklı ülkelerde 1960'lar ve 1970'lerde ortaya çıkan sol görüşlü siyaset akımıdır.

2. DÖRDÜNCÜ DALGA FEMİNİZM

Feminist yazar Jessica Valenti dördüncü dalga feminizmin internet üzerinden var olduğunu söylemesinin ardından bu nokta dördüncü dalga feminizminin ana fikirlerinden biri haline gelmiştir. Web'teki çevrimiçi platformlar aktivistlerin aktivitelerini planladıkları, feminist söylem ve tartışmaların gerçekleştiği bir alan haline gelmiştir. Feministlerin kimi olgulara vereceği tepkiler internette planlanarak sokakta uygulanır hale gelmiştir. Bu nedenle, dördüncü dalganın başlangıcı Facebook, Twitter ve YouTube'un kültürel dokuyu sağlam bir şekilde sağlamlaştırdığı ve Jezebel ve Feministing gibi feminist blogların web'de yayıldığı 2008'li yıllara denk gelmektedir. 2013 yılında dördüncü bir dalgaya girilmiş olduğu Guardian'da sıklıkla yazılmıştır. Cochrane, “Şimdi olan şeyler yeniden yeni bir şey gibi geliyor” sözleriyle feminizmin dördüncü dalgasının yaşandığına işaret etmiştir (Grady, 2018).

Ekim 2017'de, New York Times, Hollywoodlu yapımcı Harvey Weinstein'ın bir dizi ciddi cinsel suç işlediğini iddia eden bir haber yayınlamıştır. Takip eden haftalar ve aylar boyunca, cinsel taciz suçlamaları, halkın gözünde diğer erkeklere karşı yöneltilmiştir. Tutuklamalar, yargılamalar ve cezai kovuşturmalar yerine, #MeToo sosyal medya aracılığıyla bu olaya hız toplamıştır. Aktris Alyssa Milano 18 Ekim'de Twitter'a girmiş ve cinsel tacizde bulunan veya bu tweet'in cevabı olarak “ben de” yazmaları için saldırıya uğrayan kadınlardan ricada bulunmuştur. Binlerce kadın kendi istismarcılarını ifşa etmek için tweetler atmıştır. Büyüyen kurban listesine #MeToo kendi başına bir hayat almış; kadınları, erkek şiddetine maruz kalan mağdurlar olarak gören, hali hazırda kurulmuş olan dördüncü dalga feminist bir anlatıya çekmiştir. Gerçekleşen #MeToo hareketinin sebebi dördüncü dalga feminizmdir (Williams, 2018).

Söz konusu #MeToo hareketinin yanında Twitter üzerinden kadınların tepkilerini gösterdiği, eylemlerini planladığı birçok tweet zinciri oluşturulmuştur. Bunları şu şekilde sıralayabilmek mümkündür: 1) Eylül 2018'de yayılan #BelieveWomen etiketi ile Kavanaugh-Ford duruşması sırasında cinsel saldırıdan kurtulanlarla dayanışma gösterisi sergilenmiştir. Ayrıca, uzun süredir kadınların susturulması, görmezden gelinmesi ve işten çıkarılması ve daha fazla duygudaşlık çağrısı yapılmasını gerektiği dile getirilmiştir. 2) Yine Eylül 2018'de #WhyIDidntReport etiketi yayılmıştır. Dr. Christine Blasey Ford, Yüksek Mahkeme adayı Brett Kavanaugh'a karşı cinsel taciz iddialarını dile getirdiğinde, Başkan Donald Trump şüphelerini tweetlemiştir. Buna cevaben, binlerce kişi Trump'a daha önce konuşmadığı için tepkilerini göstermiştir. 3) Ağustos 2018'de yayılan #WomensReality etiketi ile kadınlar, kadınları yasal haklar ile kadınların yaşadığı gerçeklik arasındaki boşluğu incelemeye davet etmişlerdir. Cinsiyet eşitliğini sağlamak için yapılması gereken çok şey olduğu, kadınların maruz kaldığı ayrımcılığın önüne geçmek için cinsiyet eşitliği hareketinin neden önemli olduğu dile getirildi. 4) Ocak 2018'de yayılan #TimesUp etiketi ile iş yerinde cinsel saldırı, taciz ve eşitsizlik konuları eleştirilerek mağdurlara destek söylemleri dile getirilmiştir. 5) Kasım 2017'de yayılan #NoMoore / #NeverMoore / #MeAt14 etiketleri ile Cumhuriyetçi Senato adayı Alabama'dan Roy Moore, 14 yaşındaki bir kıza cinsel tacizde bulunmakla suçlandığında internet üzerinden tepkiler çığ gibi büyümüştür. Ardından, bazıları 14 yaşındaki bir çocuğun onay verebilecek kadar olgun olduğunu iddia ederek Moore'un eylemlerini savunmaya çalıştığında, #MeAt14 etiketi kullanılmıştır. Kadınlar, genç kızların yetişkin bir erkekle ilişkilerini onaylayamayacaklarını belirtmek için kendi fotoğraflarını kullanmışlardır. 6) Nisan 2015'te yayılan #EverydaySexism etiketi yazar Laura Bates'in kadınları günlük olarak kendilerine karşı uygulanan cinsiyetçilik örneklerini paylaşmaya teşvik etmeye başladığında yayılmaya başlamıştır. Birçok kadın, bir kadın olduğu için erkekler tarafından nasıl farklı muamele gördüklerine dair deneyimlerini paylaşmıştır. Etiket, kadınların seslerini baskılayan tüm olgu ve kurumların eleştirildiği bir alan haline gelmiştir. 7) Nisan 2015'te #ToTheGirls etiketi yazar Courtney Summers öncülüğünde yayılmıştır. Kadınlar söyleyemediklerini söylemeye, sevgilerini ifade etmeye davet edilmiştir. Tweetlerde özgüven, beden imajı ve güven gibi konuları ele alınmıştır. 8) Kasım 2014'te yayılan #WhyIStayed etiketi ile aile içi istismarın çirkin güç dinamiklerine dikkat çekilmiştir. 9) Eylül 2018'de yayılan #HeForShe etiketi ile kadınlarla birlikte cinsiyetler arasında eşitlik için savaşmak üzere erkeklere

harekete geçme çağrısı yapılmıştır. 10) Mayıs 2014'te yayılan #YesAllWomen etiketi ile feminist eylemciler eril şiddeti lanetleyen söylemler dile getirmişlerdir. 11) 2013'te yayılan #EffYourBeautyStandards etiketi ile Tess Holliday, kadınların bedenlerinden memnun olmaları için belirli ölçülerde bir bedene sahip olmak zorunda olmadıklarını ve bedenlerinin moda tercihlerini dikte etmemeleri gerektiğini göstermek için hareketi başlatmıştır. 12) Aralık 2018'de yayılan # Fem2 etiketi Twitter'da popülerlik kazanan ilk feminist etiketlerden biri olmuştur. Feminizmin geleceği hakkında ilginç makaleler veya konuşmaları etiketlemek için kullanılmıştır.

Görülmektedir ki internet üzerinden sosyal medya aracılığıyla kadınlar, cinsel tacizi, şiddeti, çeşitli kadın sorunlarını dile getirerek, yoğun eleştirilerde bulunmuşlardır. İnternet ortamı kadın sorunlarının konuşulduğu, kadınların birleşerek tepki yumağı oluşturduğu bir meca haline gelmiştir. Tüm bunlar feminizmin kimi düşünürlerin işaret ettiği gibi dördüncü feminist dalganın internet üzerinden filizlendiğini ve yaşandığını göstermektedir. İnternet üzerinden gerçekleştirilen çevrimiçi diyaloglar kadınların sorunları hakkında farkındalık yaratan ve insan haklarını geliştiren güçlü bir uluslararası hareket haline gelmektedir.

İspanya'da Padua ve Silezya Üniversitesi koordinatörlüğünde Haziran 2018'de dördüncü dalga feminizm hakkında çok önemli bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştay, farklı bakış açılarından dördüncü feminizm dalgayı analiz etmeyi ve yeni popülizmin yükselişi çerçevesinde bu yeni dalgayı yorumlamayı amaçlamaktaydı. Munro'ya (2013) göre, sosyal medya aracılığıyla iletişim akışı, aktivizm için bir yol sunarak yeni bir farkındalığa, "düşünce" kültürünün oluşmasına katkı sağlarken, yanlış düşünmeye ve cinsiyetçiliğe meydan okunmayı da sağlamaktadır. Dördüncü feminizm dalgası'nın bir parçası olan "hashtag aktivizmi" ile kadınlar arasında bağ kurulmakta, karşılıklı destek ağları oluşturulmakta ve sosyal-yasal haklar konusundaki farkındalıkları güçlendirilmektedir. Çevrimiçi sosyal ağlar, kadınların ulusal, kültürel, sınıf ve dini sınırları tanımalarını ve ortak koşulları, sorunları ve duyguları tanımalarını sağlamaktadır.

Sosyal medyada, kadınların ihtiyaçları, hakları ve farklı ayrımcılık türleri, imtiyazlar ve katılım hakkında konuşarak kadınların sorunlarıyla gerçek bir küresel bağlantı kurulmaktadır. İnternette gerçekleştirilen dördüncü feminizm dalgası, uluslararası feminizm için mevcut yeni popülizm dalgalarının farklı yerel eklemlenmeleri, milliyetçilik, yabancı düşmanlığı ve cinsiyetçiliğe dayanan yönetim biçimlerini ele alan ortak bir alan oluşturmaktadır (Mudee, 2016).

Çevrimiçi internet ortamları kadınlık maneviyatına ve topluma özel kadın sorunlarına ve annelik, eko-feminizm, kişisel gelişim, iyileşme ve eğitim gibi ilgi alanlarına odaklanan bir karşılıklı destek biçimi olarak adlandırılan küresel kardeşlik duygusunu artırmaya izin vermektedir. Hem küresel hem de yerel ağlardan oluşan internet sanal gruplarına katılım, birlikte güçlü olmanın, her grubun kendi sesiyle konuşmasının ve nihayetinde kadın haklarının savunuculuğunun gerçek bir deneyimi olarak ortaya çıkarmaktadır. "Sanal" deneyim, kadınların farkındalığını değiştirmiş ve sosyal protestolar için zemin hazırlamıştır. Kuşkusuz, hashtag feminizmi sadece "kendini iyi hissetme" faaliyeti değildir, çünkü kendi kendini örgütleyen kadın grupları kamusal alandaki öfkeyi ifade eden gerçek dünyayı sanala taşımakta ve kardeşliği orada da yaşamaktadır (Munro, 2013).

3. SONUÇ YERİNE

Kadınların toplumsal ve siyasal haklar bakımından erkeklerle eşit seviyede olmasını savunan bir hareket olarak feminizm geçmişten günümüze varlığını çeşitlendirerek büyümektedir. Bu çeşitlenme ve büyümenin saptaması feminizmi dalgalara ayırarak yapılmaktadır. Birinci dalga feminizm, feminizmin çıkış noktası olarak köle karşıtı, kadınların oy kullanma hakkını, eğitim görme hakkını, boşanma ve mülkiyet hakları gibi çeşitli siyasal haklarını savunan bir duruş sergilemiştir. Bu amaçla feminist kadınlar kongreler düzenleyerek, yazılar yayınlamalarıyla feminizmin temellerini atmışlardır. İkinci dalga feminizm, birinci dalga feminizmin eksik yönlerinden doğmuştur. İkinci dalga da feministlere göre siyasal olarak kadınlar hemen hemen haklarını elde etmeye başlamışsa da toplumda yine eşitsiz bir yer tutmaktadır. Bu eşitsizlik toplumun ataerkil yapısı, cinsiyetçi iş bölümü, kadınların üreme ve biyolojik yapıları gibi

unsurlarla desteklenmektedir. Bu dönemde sol hareket özellikle öne çıkmıştır ve iş gücüne katılım, eşit ücret, *kadınların çifte vardiyası*² gibi konularında söylemler dile getirmişlerdir. Üçüncü dalga feminizm evrensel kadın bakış açısını yıkarak bireysel olarak kadınların farklılıklarına odaklanmayı telkin etmiştir. Küresel bir kız kardeşlikten ziyade öz indirgemeci bir tavırla kadın gruplarının çeşitlenmesine hız katmıştır. Bu dönem feminizmdeki farklı ırk, sınıf, kültür ve inanç gibi unsurlar etrafında her kadının farklı olduğunu ve bu farklılıkta ortak bir payda da buluşmanın zorluğunu belirtilmiştir. Bu yüzden üçüncü dalgada feminizmin küçük gruplara bölündüğü söylenebilmektedir. Son olarak içinde bulunulan dalga olarak dördüncü feminist dalga, kendini daha çok internet ve sosyal ağlar üzerinden biçimlendirmektedir. Özellikle aktivist feminist kadınların artık kendilerini sosyal ağlar üzerinde örgütlediği, söylemlerini bu platformlarda gerçekleştirdiği, savunma ve desteklerini gerçekleştirdiği açıkça günümüzde görülmektedir. Çalışmada Twitter'daki 2018 yılına ait feminist kadınların hastag'leri açıkça verilmiştir. Kadınlar uğradıkları taciz, şiddet, haksızlık gibi muamelelere twitter üzerinden dikkat çekmiş ve destek toplamıştır. İnternet çağında feminizmin kendini bu mecraya taşıması ve sesini daha çok bu alanda duyurması ona yeni bir kimlik biçmiş ve dördüncü dalganın temeli olmuştur. Feminizm her dalgada yenilenmiş, eksiklerini tamamlamış ve çağın gerektirdiği şekilde donanımlanmıştır. Üçüncü dalgada ayrışan grupların tekrar buluşabileceği bir sanal ortam doğmuştur. Dördüncü dalga söz verilen küresel kardeşlik olgusunu gerçekleştirme gibi bir niyeti olmamasına rağmen dünyanın her yerinden feministi içine dahil etmektedir. Sosyal ağlar seslerin farklı seslerle buluşup birbirlerini beslemesine zemin hazırlamıştır. Feminizmin bu zeminde başı çeken ve olumlanan bir hareket olarak yerini aldığı söylenebilmektedir. Dördüncü dalga internetle başlamış ve teknolojinin yeni konularıyla ilgilen feminist düşünceyle gelişip büyümeye devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Grady, C. (2018). The waves of feminism, and why people keep fighting over them, explained. <https://www.vox.com/2018/3/20/16955588/feminism-waves-explained-first-second-third-fourth> (Erişim: 02.02.2019).

Baumgardner, J. (2011). *F'em: Goo Goo, Gaga and Some Thoughts on Balls*. C.A: Selam Press.

Rampton, M. (2015). Four Waves of Feminism. <https://www.pacificu.edu/about/media/four-waves-feminism>. (Erişim: 02.02.2019).

Valadez, M.; Lambrecht, E. (2019). What was the Second Wave Feminist Movement? https://dailyhistory.org/What_was_the_Second_Wave_Feminist_Movement%3F#cite_note-14. (Erişim: 10.02.2019).

Fisher, J. A. (2013). Today's Feminism: A Brief Look at Third-Wave Feminism. <https://beingfeministblog.wordpress.com/2013/05/16/todays-feminism-a-brief-look-at-third-wave-feminism/> (Erişim: 02.02.2019).

Heywood, L.; Drake, J. (1997). *Third Wave Agenda: Being Feminist, Doing Feminism*. University of Minnesota Press.

Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 163-175.

Munro, E. (2013). Feminism: A Fourth Wave? <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/2041-9066.12021?journalCode=plia> (Erişim: 02.02.2019).

Mudee, C. (2016). The fourth wave of feminism: from sisterhood and social networking towards a new citizenship? <http://www.iisj.net/en/workshops/fourth-wave-feminism-sisterhood-and-social-networking-towards-new-citizenship> (Erişim: 02.02.2019).

Williams, M. (2018). Williams says 'Venom' fits in Me Too era. <https://www.youtube.com/watch?v=mCSPMI6syk0> (Erişim: 02.02.2019).

² Çalışan kadınlara iş yükünün yanında ev içi sorumluluğu yükleme